

ŞİZOFRENİ HASTALARINDA ANTİKOLİNERJİK YÜK, TEDAVİ UYUMU VE İÇSELLEŞTİRİLMİŞ DAMGALANMANIN İLİŞKİSİ

Ulaş Korkmaz¹

¹Giresun Üniversitesi

Giriş: Şizofreni sadece semptom yönetimiyle değil, tedavi uyumu ve damgalanma gibi psikososyal süreçlerle de etkili biçimde ele alınması gereken kronik bir ruhsal bozukluktur. Şizofreni tedavisinde kullanılan antipsikotik ilaçların yol açtığı antikolinergik yük hastaların kognitif ve psikososyal işlevlerinin yanı sıra tedavi uyumunu olumsuz etkileyebilir ve içselleştirilmiş damgalanmayı artırabilir. Bu çalışmanın amacı şizofreni hastalarında antipsikotik tedaviye bağlı toplam antikolinergik yük ile tedavi uyumu ve içselleştirilmiş damgalanma arasındaki ilişkiyi araştırmaktır.

Yöntemler: Giresun Eğitim ve Araştırma Hastanesi Etik Kurulu'ndan onay (BAEK-391, 09.07.2025/13) alındıktan sonra kesitsel bir çalışma yürütülmüştür. DSM-5 tanı ölçütlerine göre şizofreni tanısı almış, 18-65 yaş arası ve gönüllü 96 şizofreni hastası çalışmaya dahil edilmiştir. Veriler Antikolinergik Yük Ölçeği (AYÖ), Morisky Tedavi Uyum Ölçeği - 8 (MTUÖ) ve Ruhsal Hastalıklarda İçselleştirilmiş Damgalanma Ölçeği (RHİDÖ) uygulanarak toplanmıştır. İstatistiksel analizler SPSS 27 programıyla, aracılık analizi ise PROCESS makrosu ile gerçekleştirilmiştir.

Sonuçlar: MTUÖ ile RHİDÖ puanları arasında ($r = 0.498$, $p < 0.001$), MTUÖ ile AYÖ arasında ($r = 0.422$, $p < 0.001$) ve

RHİDÖ puanları ile AYÖ arasında ($r = 0.472$, $p < 0.001$) anlamlı düzeyde pozitif korelasyonlar saptanmıştır. Aracılık analizinde antikolinergik yükün tedavi uyumu üzerindeki etkisinde içselleştirilmiş damgalanmanın anlamlı bir aracı rol oynadığı belirlenmiştir (95% GA = 0.033 – 0.220). Sosyodemografik ve klinik değişkenler istatistiksel olarak kontrol edildiğinde aracılık etkisi anlamlı kalmıştır.

Tartışma ve Sonuç: Bulgular şizofreni hastalarında antikolinergik yükün yalnızca farmakolojik bir yan etki olarak değil, hastaların tedaviye uyumu ve toplum içindeki öz değeri üzerinde de etkili bir faktör olduğunu göstermektedir. Antikolinergik yüke bağlı içselleştirilmiş damgalanmanın artışı tedavi sürecine ilişkin motivasyonu olumsuz etkileyebilir. Bu durum da uyumsuzluk ve klinik kötüleşme riskini artırabilir. Elde edilen sonuçlar tedavi planlamasında antikolinergik yükün dikkatle değerlendirilmesi ve damgalanmayı azaltıcı psikososyal müdahalelerin tedaviye entegre edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, yalnızca semptom kontrolüne değil, aynı zamanda hastanın öznel deneyimlerine ve sosyal bütünleşmesine yönelik çok boyutlu stratejilerin geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şizofreni, antikolinergik yük, tedavi uyumu, damgalanma